

ปารัช หรั่งเล็ก: การใช้หลักการของปฏิญญาเอสปู (Espoo Convention) เป็นเครื่องมือในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนสำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียน: กรณีศึกษาพื้นที่ชายแดนประเทศไทยทางตอนเหนือฝั่งติดกับประเทศลาว

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ชื่นจิต ชาญชิตปรีชา, 233 หน้า

คำสำคัญ: การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน (TEIA) ปฏิญญาเอสปู ความตกลงอาเซียน การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ประเด็นที่แตกต่างและช่องว่าง (Gap analysis) ระหว่างประสบการณ์ในการดำเนินการตามปฏิญญาเอสปูของประเทศที่ให้สัตยาบัน กับประสบการณ์ที่มีการดำเนินการในบริบทของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อวิเคราะห์แนวทางที่เป็นไปได้สำหรับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน (Transboundary Environmental Impact Assessment: TEIA) ในประเทศไทยและในบริบทของประเทศสมาชิกอาเซียน การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับความท้าทายและแนวทางแก้ไขของ TEIA โดยอ้างอิงจากการดำเนินงานตามอนุสัญญาเอสโป (ซึ่งศึกษาผ่านรายงานแบบสอบถามที่คัดเลือกมา 16 ฉบับและรายงานจากคณะกรรมการดำเนินการที่คัดเลือกมาอีก 6 ฉบับ) และประสบการณ์จากบริบทของอาเซียน โดยเฉพาะกรณีความร่วมมือระหว่างไทย-สปป.ลาว (ศึกษาผ่านวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและประสบการณ์ที่คัดเลือกมา 3 กรณีศึกษา); (2) การกำหนดรหัสข้อมูลโดยใช้แนวทางแบบผสมผสานระหว่างการอนุมานเชิงนิรนัยและอุปนัย เพื่อรวมกรอบงานที่มีอยู่และข้อมูลเชิงลึกที่เกิดขึ้นใหม่; (3) การวิเคราะห์แนวคิดหลักเพื่อระบุประสบการณ์ ความท้าทาย ข้อจำกัด และประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานของ TEIA; และ (4) การวิเคราะห์ประเด็นที่แตกต่างระหว่างประสบการณ์การดำเนินการภายใต้ปฏิญญาเอสปู กับสถานการณ์ปัจจุบันในบริบทของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการพัฒนากระบวนการ TEIA ในบริบทของอาเซียน โดยในกระบวนการดังกล่าวได้ใช้โปรแกรม Microsoft Excel ร่วมกับซอฟต์แวร์ NVivo 14 สำหรับการจัดการ จัดระเบียบ และวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาพบว่าปฏิญญาเอสปูเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีความครอบคลุมในการจัดการกับผลกระทบข้ามพรมแดนสำหรับประเทศสมาชิก อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติสำหรับบริบทของรัฐสมาชิคนั้น ยังคงมีอุปสรรคบางประการที่ขัดขวางการบรรลุปัจจัยหลักในการดำเนินการ TEIA ภายใต้ปฏิญญาเอสปู ได้แก่ ความแตกต่างของกฎหมายระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความแตกต่างของภาษาทางการในการสื่อสารระหว่างกัน และ มุมมองเกี่ยวกับประเด็นของผลกระทบข้ามพรมแดนระหว่างภาคีแหล่งกำเนิดและภาคีที่ได้รับผลกระทบที่แตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อจัดการกับปัญหาเหล่านี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศจึงเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของกระบวนการสร้างความร่วมมือ (เช่น การปรึกษาหารือระหว่างภาคีทั้งสองฝ่าย หรือการพัฒนาข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคี) ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน ในทางตรงกันข้าม ข้อค้นพบประเด็นด้านการจัดการผลกระทบข้ามพรมแดนในบริบทของประเทศสมาชิกอาเซียนนั้น ข้อตกลงในการจัดการกับผลกระทบข้ามพรมแดนที่มีอยู่ยังคงเผชิญอยู่กับความท้าทายและยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องจากกลไกทางกฎหมายที่มีข้อจำกัดและการยึดมั่นในหลักการที่ประเทศสมาชิกจะไม่แทรกแซงกัน หรือ ตามที่มีการวิเคราะห์ว่าวิถีดังกล่าวเป็นความปกติของ "วิถีอาเซียน"

นอกจากนี้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้นในการจัดการกับผลกระทบข้ามพรมแดน โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ที่ขาดกรอบกฎหมายและเครื่องมือที่มีความเฉพาะในการจัดการกับปัญหาข้ามพรมแดน จึงนำไปสู่การกำหนดแผนการดำเนินการสำหรับกระบวนการ TEIA ในบริบทของอาเซียน ซึ่งอาจจะมีส่วนในการเสริมสร้างกรอบกฎหมายเพื่อให้เป็นรากฐานที่ดีในการกำหนดกรอบสำหรับกระบวนการเจรจาระดับภูมิภาค และส่งเสริมความร่วมมือในระดับภูมิภาคเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของข้อตกลง นอกจากนี้ การเสริมสร้างเครื่องมือทางกฎหมายทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค ควบคู่ไปกับการปรับแนวทางเหล่านี้ให้สอดคล้องกับวิถีอาเซียนถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการประเมินผลกระทบข้ามพรมแดนที่มีประสิทธิภาพในภูมิภาค

สาขาวิชา มลพิษสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ปีการศึกษา 2567

ลายมือชื่อนักศึกษา พัทธ์ นิ่งเล็ก

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ปิรัช ปิรัช

PARACH RUNGLEK: CONSIDERING THE CONCEPT OF ESPOO CONVENTION AS A TOOL FOR TRANSBOUNDARY ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT IN ASEAN COUNTRIES: A CASE OF NORTHERN THAILAND BORDERING TO LAO PDR THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. CHAUNJIT CHANCHITPRICHA, Ph.D. 233 PP.

TRANSBOUNDARY ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT (TEIA), THE ESPOO CONVENTION, ASEAN AGREEMENT, THAILAND, SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The study aims to conduct a gap analysis by comparing the experiences of Espoo Convention implementation in ratified countries with the ASEAN context (focusing on northern Thailand bordering Lao PDR) in dealing with transboundary impact to establish a roadmap to apply the principles of transboundary environmental impact assessment (TEIA) under the Espoo Convention in the context of ASEAN member states. This study employed a qualitative research methodology comprising four steps: (1) documentary analysis of TEIA challenges and solutions based on Espoo Convention implementation (investigated through 16 questionnaire cases, 6 committee reports) and ASEAN experiences, particularly Thailand–Lao PDR (examined through relevant literature and 3 selected experiences); (2) data coding using a hybrid deductive-inductive approach to integrate existing frameworks and new insights; (3) thematic analysis with NVivo 14 software to identify experiences, challenges, limitations, and key issues influencing TEIA implementation; and (4) gap analysis to compare the desired outcomes of TEIA implementation under the Espoo Convention with the current situation in ASEAN member countries, leading to the development of a roadmap for strengthening TEIA in the ASEAN context.

The study found that the Espoo Convention is a comprehensive legislative instrument in dealing with transboundary impact, but in the member state context, in practice, there are still some obstacles to achieving the key aspects of TEIA under the Convention, namely differences in national EIA laws, official languages, or perspective on the transboundary context between the Party of Origin and Affected Parties. In order to deal with these problems, international cooperation is therefore a key aspect that is important as the basis of the cooperation-building process (i.e., consultations between the parties or developing bilateral or multilateral agreements) for leading to improved decision-making processes for ensuring environmentally sound and sustainable development. In contrast, in ASEAN countries, existing agreements still face challenges and have not been very successful due to limited legislative mechanisms and adherence to the principle of non-interference, known as the ASEAN way.

This has led to gaps in dealing with transboundary impacts, especially in Thailand, lacking specific legislative frameworks and instruments to deal with transboundary issues. Therefore, it leads to a roadmap for implementing TEIA in an ASEAN context, in which strengthening legislative frameworks will be a good foundation for regional dialogue to promote regional cooperation for aligning with the goal of the ASEAN agreements. Moreover, strengthening both national and regional legislative tools in parallel with adapting them to the ASEAN way is essential for advancing sustainable development and effective TEIA in the region.

School of Environmental Pollution and Safety    Student's signature Parach Runglek

Academic Year 2024

Advisor's signature Chaunjit C.